

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

Regvla XXX. In obscuris minimum est sequendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

pertinet responsum Ulpiani: In concedendo jure, inquit, aqua duranda, non tantum eorum, in quorum loco aqua oritur, verum etiam eorum, ad quos ejus aqua usus pertinet, voluntas exquiritur, id est, eorum, quibus servitus aqua debetur: nec immerito; cum enim minuatur jus eorum, consequens fuit exquiri, an consentiant. textus in l. In concedendo 8, D. De aqua & aqua plu. arc. hinc quod Accursius annotavit, scholarem invito socio non posse inducere inhonestam mulierem in communem domum, ad l. Non aliter 7, D. De usu & habitat. Hinc Capitulares & alii, quorum interest, ad electionem Prælati vocandi sunt, c. Quia propter 42 c. Quod sint 28, in fine Ext. De elect. Ubi tamen res Capituli vel Collegii tractantur, sufficit majori partem consentire, reliquis licet dissentien-

tibus, d. cap. Quia propter & c. i. c. fin. De his qua fiunt à majori parte Cap. & l. Quod major 19, D. Ad municip. Quæ est una limitatio hujus Regulæ nostræ; ut scilicet non obtineat in rebus Collegii, sed quæ ad singulos privatim pertinent. Altera est in l. Et suum 8, §. Marcellus cum 3, l. seq. D. De pactis. ubi conventio majoris partis creditorum de remissione debiti hæredi faciendâ, nocet reliquis creditoribus Sed id fit liberationis favore. Tertia est in l. fin. C. Qui bonus ead. poss. ubi & statuitur majori parti creditorum adversus reliquos. Verum id, ne ad debilem bonorum cessionem debitor urgeatur. Singulare quoque est in filco, utis invito socio possit rem communem alienare, l. unica C. De vendit rei fiscal. quod & in favorem fisci receptum est.

REGULA XXX.

In obscuris minimum est sequendum.

Non dissentit Regula Juris civilis: Semper in obscuris, inquit, quod minimum est, sequimur, l. Semper in obscuris 9, D. hoc tit. Obscura hic dicuntur, quorum sententia incerta est, quæque nunc in hanc, nunc in aliam partem pertrahi possunt. Ne igitur res propter obscuritatem pereat, benigne receptum est, ut saltem id, quod in sententia minimum est, hoc est, minus nocet reo, sequamur; quippe procliviores esse debemus ad liberandam quam ad condemnandum, l. Arrianus 46, D. De oblig. & act. cap. 3, §. pen. Ext. De probat. & favorabiliores sunt partes rei quam actoris, l. Favorabiliores D. hoc tit.

Latissimè hæc Regula se diffundit ad contractus, ad ultimas voluntates, ad sententias Judicum & arbitrorum, ad pœnales constitutiones; ut in progressu declarabitur. Ut autem plenius hæc Regula cognoscatur, præmittenda est alia juris Regula ab Ulpiano tradita, his verbis: Semper in stipulationibus & in ceteris contractibus id sequimur, quod actum est; aut si non pareat, quod actum est, erit consequens; ut id sequamur, quod in regione, in qua actum est, frequentatur. Quid ergo, si neque regionis mos appareat, quia varius fuit? Ad id quod minimum est, redigenda summa est. Ita Ulpian in l. Semper in stipulationibus 34, D. hoc tit. qui quo ordine in interpretatione contractus procedendum sit, eleganter explicat. Et quidem ante omnia id spectandum & sequendum censet, quod inter contrahentes actum fuit, etiam si forte proprietate verborum

abusi sint, l. Insulam 6, D. De præscript. verb. toto tit. Plus valere quod agitur, l. In venditionibus 9, vers. plane si in nomine D. De contrah. empte.

Etenim contractum potissimum ex mente contrahentium metimur, l. 1, §. conventionis D. De pact. quemadmodum & ea, quæ ultimæ dispositionis sunt, ex voluntate ipsius defuncti, l. Non aliter 69, in princ. De leg. 3, Dum tamen meminimus, non tantum eam voluntatem contrahentium & testantium intelligi, quæ ex perspicuis eorum verbis colligitur, sed & quæ ex conjecturis; utputa ex more loquendi, ex orationis contextu, l. Si servus plurium 50, §. ult. De leg. 1, l. Nummus 75, De leg. 3, l. Tutia 134, §. 1, & fin. De verb. oblig. ex dignitate, qualitate vel affectu personarum, d. §. ult. & l. Cui 14, D. De annuis legat. l. 3, Cod. De dotis promiss. l. Cum post 69, §. gener. D. De jure dot. l. Capienda 129, D. hoc tit. De reg. jur. ex eo, quod plerumque fieri solet, d. §. ult. & d. l. Nummus, l. In obscuris 114, D. hoc tit. Nam huc spectat illa juris Regula: Inspicimus in obscuris quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit, in cap. Inspicimus in eod. Deficiente autem voluntate, tandem fit locus nostræ Regulæ, ut in obscuris id sequamur, quod minimum est; in obscuris inquam, quorum sententia neque ex verbis ipsius, neque ex alia conjectura colligi potest; ne huic adversetur citata regula Inspicimus, & c.

Adde, & ad sententias Judicum & arbitrorum, si inter se discrepantes sint, Reg. nostram pertinere; ut si in condemnatione dissideant, mi-

B b b b

numera

nam summam sequemur, *l. Inter 38, D. De re jud. l. Diu proferre 27, § si plures D. De recept. arb.*

Non minus & ad pœnales constitutiones hæc Reg. producitur; quæ quandoque dubiam interpretationem habent, nunc severiorem, nunc mitiorem, ut ea, quæ mitior, id est, minima est, à Judice eligatur, *secundum cap. In pœnis inf. eod. Et l. Interpretatione 43, D. De pœnis. Cui consequens est, ut, si in delinquentem simpliciter pœna capitalis sive capitis à lege constituta sit, non mortem, sed exilium, hoc est, aquæ & ignis interdictionem intelligamus; nam utraque pœna capitalis est, eò quod eximat caput, id est, civem de civitate, *l. 2, D. De publ. jud. Vnde Jul. Clarus in pract. crim. quæst. 67. in princ.**

Adversus Regulam nostram objicitur textus in *l. Etiam 43, D. De usufr. ubi bonorum usufru-*

ctus parte legatâ, intelligitur in dubio dimidia pars. At juxta Regulam nostram non dimidia, sed minima pars accipienda esset. Sed non difficilis responsio est, quia pars ex propria significatione sua æqualem partem designat, legitur dimidium; nisi ubi specialiter certæ partis mentio facta est, *l. Nomen 104, §. D. De verb. signifi.*

Item objicitur textus in *l. Legato generaliter 37, D. De legat. 1, quo legato hominis relicto non optimus, acque pessimus, sed mediocris præstatur. Sed hoc evincit, ne si legatario pessimus detur, non tam officiosus commodo, quam incommodo, contra voluntatem defuncti, quam plebiscitis interpretari solemus, *l. In testamentis D. hoc tit. Cetera hic persequere apud D. Peckium, & quæ infra eodem dicam, ad e. Contra eum 58, quod huic conjugendum est.**

R E G V L A XXXI.

Eum qui certus est, certiorari ulterius non oportet.

Exempla hæc accesserunt ex *c. Si duobus 7. Ext. De appellat. ex cap. fin. Ext. De locato, ex l. 1. in fin. D. De action. empti. Et aperta ratio est, quia id frustra fieret. Ubi tamen ad alium effectum principaliter, quàm scientiæ agitur, alia certioratio requiritur: veluti, ad inducendam contumaciam contra reum absentem tribus edictis opus est; nisi forte uno peremptorio citaretur, quod Jdex potest, *l. Contumacia 53, D. De re jud. junctâ l. Ad peremptorium 68, cum aliquot ill. seqq. D. De judic. Item contra Clericum delinquentem, antequam is clericali privilegio exui possit, tria monita exiguntur, *cap. Contingit 45, Ext. De sentent. excom. junctio cap. Constitutionem 10, eod. tit. in 6. Item, qui à Judice Ecclesiastico excommunicandus est tertio***

quoque præmoneri debet, *cap. Sacro 48, Ext. De sent. excom. junctio d. c. Constitutionem*; siquidem ad convincendam contumaciam hæc toties repetuntur; nõ verò, ut qui ex primo vel secundo edicto sive monitione, jam certiores facti sunt, iterum certiorentur. Pari ratione ubi pro solemnitate certioratio requiritur, non sufficit scientia; ut in testamentariis testibus, qui non nisi rogati testamentis adhibentur, *l. Harides 21, §. pen. D. Testament. Auth. Rogati C. De testib. & in venditore, qui evictiois nomine non tenetur, nisi ante emptor intentatam sibi litem illi denuntiaverit, *l. Emptor fundi 9, cum l. seq. C. De evict. c. fin. Ext. De empt. & vendit.**

R E G V L A XXXII.

Non licet actori, quod reo licitum non existit.

Eiusdem sententiæ est Regula Ulpiani: *Non debet actor licere, quod reo non permittitur, l. 41, D. hoc tit. Si enim favorabiliores sunt partes ipsius rei, quàm actoris, *l. 125, D. hoc tit. prole. Ad actori minus permittenda est, quod reo non permittitur. Cujus rei elegans rescriptum extat in cap. 2. Ext. De mutuo pet. quo responsum est à Cælest. no III. ut à institutâ causâ, quæ remorâ appellatione delegata est, reus eundem actorem**

coram eodem Judice reconveniat, hanc reconventionem similiter peragendam esse, ut neque actori in causâ reconventionis appellare liceat. Cum actoris & rei, inquit, eadem sit conditio: *Et si reus desiderat actor, ut sibi juxta mandatorum rescriptum justitia fiat, appellatione remorâ, eodem modo reconvenienti debeat in sua iustitia respondere. Quâ ratione Ulpianus, cum antea in reo respondisset, ne is possit tem confestam mutare procuratorem, vel in se*

licet